

Beregszász

MAI NEVÉN BEREHOVE VAGY BEREGOVO

Száz éve Trianonban újrarajzolták Magyarország térképét, hatalmas területek és annak lakói váltak egy csapásra határon kívüliekké. Sorozatunkban időről időre bemutatunk egy-egy települést, történetét és történeteit – a teljesség igénye nélkül!

HULEJ EMESE
írása

Néhány éve Beregszászban kiállításon mutatták be a város aranykorának emlékeit. A helyiek szép számmal mentek el, és bizonyára eltűnődtek, hová lett a régi dicsőség. Mert a 20. század első felében Bereg vármegye központja vendéglőkkel, kiskocsmákkal, üzletekkel, műhelyekkel teli, hangulatos település volt. Lakói nagy társadalmi életet éltek, de ez nemcsak sétákból, vacsorákból, bálókból állt, és abban sem merült ki, hogy nyáron csónakáztak, télen korszolyáztak a Vérke akkor még szabályozatlan, és emiatt szélesen elterülő vizén. Nem, Beregszász polgárai civil szervezetek sokaságából választhattak. Volt legényegylet, nőegylet, dalárda, olvasóköri, egyesület turistáknak, vadászoknak és gyümölcskertészeknek. A húszezer lakos talált magának húsz asztalosműhelyt, öt bankot, három bőrdööst, cukorkakészítőt, esernyőjavítót, kelmefestőt, gallértisztítót, élesztőelosztót (!), cselédszerzőt, Bécsben képzett kozmetikust, még ciánózót is. Valamint öt kézimunkaboltot, mert a beregi hímzésnek nagy becsülete és divatja volt az asszonyok körében.

Templomból ma is tizenkettő van, a vallások békésen éltek egymás mellett. Az első világháborúból kalandos úton hazaérkező Thill Gyula borbélyületében a legnagyobb egyetértésben beszélgetett, vagy akár sakkozott egymással a katolikus pap, a református tiszteletes és a tragikus sorsú zsidó rabbi, Hirsch Salamon, akinek 1944-ben hiába ajánlották fel segítségüket a város más vallású egyházi vezetői, ő úgy döntött, osztozik hittársai sorsában.

De maradjunk még a békeéveknél, békeidőben, a tisztességes polgárság korában. Ezen tisztességes polgárok egyike volt Fedák István főorvos, akinek Sára nevű lánya már tizenhat évesen Budapestre ment, hogy megvalósítsa álmát híres színésznő legyen. A folytatást ismerjük. Fedák Sári óriási hatású színpadi személyiség lett, és az első magyar médiasztárok egyike, aki folyamatosan ellátta a sajtót róla szóló hírekkel. Teljes dicsőségében tért vissza szülővárosába, fellépett a vármegyeháza dísztermében, abban az épületben, ahol 1920-ban kihirdették a dermedten várakozó magyaroknak, hogy a város azontúl a Csehszlovák Köztársasághoz tartozik. (Ma Ukrajna része.)

Fedák Sári szobra ma ott áll – pontosabban ül – a Fő téren, de a Beregszászra érkezők az autó vagy a busz ablakából láthatják a Munkács felé vezető úton álló Fedák-házat is, amelyet azután épített a család, hogy a színésznő átnyújtott édesapjának egy tekintélyes összegről szóló, Bob herceg feliratú betétkönyvet. Bob herceg szerepében (nem tévedés) aratta ugyanis első nagy sikerét, és a keresete egy részét jó kedélyű édesapjának adta át.

Fedák doktorról bőven maradtak fent történetek. Egy alkalommal például valaki protekciót kért tőle egy ismerőse számára, és ő így válaszolt: „Nagyon jól tudod, hogy a magánérdeket mindig fölibe helyeztem a közérdeknek, nyugodt lehetsz

tehát, kívánságod teljesítve lesz.” Reméljük, tényleg csak viccelt...

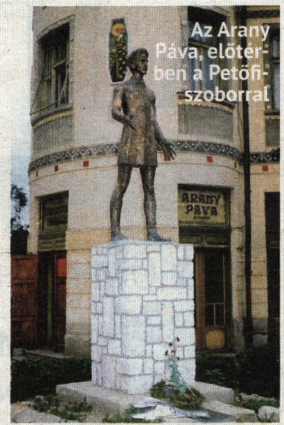
A helyiek emlékezete, és egy utca is őrzi egy másik orvost, dr. Linner Bertalan nemzetközi híró sebész nevét, akiért hiába versengett több európai kórház, ő maradt Beregszászon. A kontinensen az elsők között végzett szív-műtétet, amikor egy székről leesett kislány zsákvarrótúval átszúrt mellkasát kellett a szív kiemelésével megműteni. Linner több mint negyvenhatezer műtétet végzett hatvanéves pályafutása alatt, érthetetlen, hogy maradt ideje ötven szőlőfajta kinemesítésére, és arra, hogy asztaliteniszezzen és zongorázzon, merthogy mindkettő jó hatással volt az operálás legfőbb eszközére, a kezére.

Biztosan sok beregszászi ismeri Buttykai Ferenc főispán nevét is, aki sikeres gazdálkodóévek után, hatvanesztendősen lett megyei főispán, és sok jót tett a várossal is. Az első világháború éveiben nagy gondja volt a hadiözvegyekre és -árvákra, a kaszinó felépítését is szorgalmazta. 1919-ben, a proletárdiktatúra időszakában egy éjjel katonák törtek be hozzá, hogy elfogják, mint az elnyomás megtestesítőjét. Buttykai nem akart élve a kezükre kerülni, ezért föbe lőtte magát.

Ha az ember elkezd egy város történetében keresgélgni, ilyen kincseket talál. Értékes, jellemes polgárokat, különleges sorsokat. De nem ám egyet vagy kettőt! Beszélhetnénk Dinnyés Pál tisztifőorvosról, aki szorgalmazta, hogy időről időre tisztítsák meg a Vérke medrét, javasolta, hogy legyen a városnak strandfürdője, és a környező mocsarak miatt maláriakutató állomása.

A Vérkén átvezető hidat már 1857-ben megépítették, akkor még vámot szedtek rajta az átkeléskor. Ma is elválasztja a régi és az új városrészt. A hídtól pár lépésre áll Beregszász híres háza, a kaszinónak épített Arany Páva, ahol kellemes ebédet költethetünk el, akár a szellős teraszon, vagy bent, a valóban pávát ábrázoló kép közelében. Az épület előtt áll Petőfi szobra, de Beregszász mégsem a szobrok városa. Igaz, nemrég egész alakos Rákóczi-szobrot avattak a fejedelem tiszteletére, a kurucok ugyanis harmadikként Beregszászon bontottak zászlót Tarpa és Vári után. A Bethlen-Rákóczi-kastély pedig a múzeum gyűjteményének ad otthont. Tehát Beregszász nem a szobrok, hanem az emléktáblák városa. Állítólag kilencven tisztelgő feliratot olvashat a látogató.

De ha már ott van, és megebédelt a Pávában, vagy egy kellemes kifőzdében, igyon meg egy kávé a Parisel cukrászdában, ahol a sütemények eszegetése közben a falra dekorációként kihelyezett régi fényképeket is elnézegetheti. ■

Bereg vármegye központjában minden volt, ami a polgári jólét feltétele, például úri kaszinó

Fedák Sári, az első magyar médiasztár pályája is innen ivelt magasra